ԿԱՆԽԱՀԱ՛ՍԸ՝ ՊԱԼԱՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ (ԾԵՐԱԿՈՅՏԸ)

Posted on February 21, 2011 by Keghart

Category: Opinions

Պարոյր Աղպաշեան, Պէյրութ, 21 Փետրուար 2011

Ո՞վ կրնայ հակառակիլ կամ վիճիլ, թէ Սփիւռքի մէջ, հետզհետէ մեր ազգային ցաւերը (կուսակցական, կրթական, մամլոյ, մշակութային, համայնքային, գաղութային, ընկերային, երիտասարդական, միութենական, եւայլն) սկսած չեն զգացնել իրենց *այրող* ներկայութիւնները:

Պարոյր Աղպաշեան, Պէյրութ, 21 Փետրուար 2011

Ո՞վ կրնայ հակառակիլ կամ վիճիլ, թէ Սփիւռքի մէջ, հետզհետէ մեր ազգային ցաւերը (կուսակցական, կրթական, մամլոյ, մշակութային, համայնքային, գաղութային, ընկերային, երիտասարդական, միութենական, եւայլն) սկսած չեն զգացնել իրենց *այրող* ներկայութիւնները:

Ո՛չ ոք իրաւունք ունի ուրանալու զանոնք, մերժելու, անտեսելու կամ շրջանցելու, պարզապէս անոր համար, որ անոնք *կա՛ն*, իսկ առաջքը առնելու փորձերը, դարման գտնելու ճիգերը, սրբագրելու կամ բարեկարգելու նախաձեռնութիւնները, ցարդ ոչ միայն բաւարար չեն, այլեւ՝ անգոհացուցիչ:

Եթէ ոմանք միայն լաւատեսութեան չափանիշերով պիտի արդարացնեն«կառուցողական» կամ «վերականգնողական» պատրաստակամութիւններն ու կամեցողութիւնները այդ բոլորին, ատոնք ո՞րքանով կը նպաստեն սփիւռքահայ կեանքի առողջացման ու բարելաւման հեռանկարներուն, երբ բաժանարար քայլերը կը յամենան նոյն դիրքերուն վրայ, անջատողական տրամադրութիւնները՝ նոյնպէս, իսկ բազմաբեւեռացումները՝ առաւել եւս:

Ո՞ւր հասարակ յայտարարները զիրար պիտի գտնեն, ո՞ւր ընդհանրական շահերը զիրար պիտի ամբողջացնեն, ո՞ւր հաւաքական իրաւունքները զիրար պիտի լրացնեն, վերջապէս՝ ո՞ւր ազգային հրամայականները զիրար պիտի ներդաշնակեն:

Անմիջապէս ըսենք թէ՝ հարցադրումները երբեք չեն վերաբերուիր «եղանակային» համաձայնութիւններու, երկխօսութիւններու ու գործակցութիւններու, ոչ ալ պարագայական, պատահական եւ անցողական տնօրինումներու, որոնք կրնան ըլլալ օգտակար ու նպաստաւոր, բայց, ինչի՞ կը ծառայեն, երբ «պատնէշ»ային եւ «դիրք»ային արգելքները կը մնան ի զօրու, իսկ ազգային կառոյցներու ղեկավարութեանց մեծամասնութիւնը… ուրուականներու հորիզոնականին վրայ:

Այս բոլորին վրայ եթէ աւելցնենք անկախացած Հայաստանէն երբեմն «փչած», երբեմն ալ «պարտադրած» քամիներուն, մեղմ ըսած, ելեւէջներն ու վերիվայրումները, յայնժամ պէտք է պատկերացնել, ընդհուպ՝ խորաչափել, թէ՝ Սփիւռքը ինչպիսի՞ ծանր ու դաժան մարտահրաւէրներու դէմ յանդիման կը գտնուի:

Պէտք է ճշդե՛լ եւ յստակացնել, առանց բարդոյթի ու զեղումի, թէ Սփիւռքը ունենալով իր ներքին *բազմակուտակուած* հիմնախնդիրները, կարօտ՝ համապատասխան լուծումներու կամ բարեկարգումներու, չի կրնար ինքզինք դնել նոր պարտաւորութիւններու եւ յանձնառութիւններու առջեւ, մանաւանդ երբ անոնք յաւելեալ «պատուհաս»ներու դուռեր կը բանան, առանց այդ ալ սարդոստայնանման Սփիւռքի մը մէջ, ուր ամէն ինչ տակաւ… յղի է անորոշութիւններով կամ անակնկալներով:

Ինչո՞ւ այս արագ հպումները, շա՛տ պարզ. Հայաստանի իշխանութիւնները, գիտակցաբար թէ ոչ, անհեռատեսօրէն թէ ոչ, յաճախ կը ձեռնարկեն միջոցառումներու, որոնք «յօնք շինելու տեղ, աչք կը հանեն», յաճախ Սփիւռքը… ալեկոծելով եւ ցնցելով:

Օրինակները շատ-շա՛տ են. եթէ մասնաւորենք, կարելի է առաջին հերթին, խօսիլ Հայաստան-Սփիւռք երեք խորհրդաժողովներուն մասին (1999, 2001, 2003), որոնք կրնան ոմանց համար ըլլալ *նշանակելի* բայց ի՞նչ հիմունքներով ու հեռանկարներով, ահա՛, հոս է թնճուկներուն… խնճոյքը, երբ կազմակերպողներն իսկ խոստովանեցան (ընդ հովանեաւ՝ մե՛ծն դիւանագէտ Վարդան Օսկանեանի), որ եթէ բան մը չըրին, գոնէ, ապահովաբար… ձախողեցան:

Ներկայիս, գործող նախագահ Պրն. Սերժ Սարգսեանի օրօք, նոր-նոր թռուցիկներ կ՝արձակուին Սփիւռքի երկնակամարին վերեւ, որոնց մէջ Հայաստան-Թուրքիա «ֆութպոլային դիւանագիտութիւն»ը եւ փրոթոքոլային արձանագրութիւնները. ասոնք իրենց չարաբաստիկ զարգացումներով ի՞նչ բերին հայ ժողովուրդին, մանաւանդ Սփիւռքահայութեան, բացի նոր ճեղքեր եւ վիհեր բանալով, որոնք, դժբախտաբար այսօր եւս «առկայծ» կը մնան (ընթացիկ Ապրիլ ամսուան ընթացքին վերաբորբոքուելու մտավախութեամբ):

Օրին գրեցինք, թէ «նախագահական ուխտագնացութիւն»ը դէպի Սփիւռքի հայահոծ գաղութները, նախ՝ ուշացած էր, ապա՝ ամլացած, իսկ ամենէն վտանգաւորը՝ բաժանարար սերմեր ցանած (եւ, իրօք, այդպէս ալ եղաւ), որովհետեւ ո՛չ նախագահներ, ո՛չ իշխանութիւններ, ո՛չ կազմակերպութիւններ իրաւունք ունին *ճակատագրային գերխնդիրներու* հետ վերաբերուիլ աններելի թեթեւամտութեամբ, առանց շօշափելու ժողովուրդին հարազատ բազկերակը:

Ի դէպ, ժամանակը ցոյց տուաւ, որ Հայաստանի իշխանութիւնները (դիպուկ՝ նախագահ Սերժ Սարգսեան) սխալած էին, անգամ մը եւս ցոյց տալով տարագիր հայութեան մասին իրենց… անգիտութիւնը, սակայն, հոս հարց կը ծագի (ինչպէս որ գրած էինք «Դիտակ» ամսագիրին մէջ, «Կասեցում»ը շոգիացնելու հրամայականը, 28/5/2010), թէ ինչո՞ւ Հայաստան-Թուրքիա արձանագրութիւնները չջնջուեցան, այլ՝ «կասեցուեցան» հետեւաբար, կրնա՞յ ըլլալ որ անոնք վերականգնին Ապրիլ ամսուան նախօրեակին, նոր պատուհաս մը ստեղծելով հոս ու հոն:

***

Այս բոլորը մեզ կը հասցնեն նոր «ռումբի մը պայթում»ին, որ, զարմանալ թէ ոչ, լսուեցաւ… Քալիֆորնիայէն, երբ հոն ժամանած Սփիւռքի նախարար Հրանոյշ Յակոբեան յայտարարեց, որ լուրջ մտադրութիւն կայ «Հայաստանի խորհրդարանը դարձնել երկպալատանի՝ ներքին պալատ ու վերին պալատ, այս վերջնոյն (ծերակոյտին) մէջ ընդգրկելով նաեւ սփիւռքահայեր»:

Նախարարուհիին այս յայտարարութիւնը, կը յուսանք, անմեղունակ է, (բայց, արդեօ՞ք ապապրուած, պատուիրուած չէ) տեսնելու թէ՝ Սփիւռքը ինչպէ՞ս կը հակազդէ անոր, տակաւին չխօսելու համար այն «քաոս»ին մասին, որ կրնայ ստեղծուիլ ամենուրէք:

Կասկած չկա՛յ. խիստ ԿԱՆԽԱՀԱՍ է պետական կառավարումի համակարգին մէջ այս առաջադրանքին շրջանառութիւնը կամ ներմղումը, թէ՛ Հայաստանի իշխանութիւններուն թէ՛ մանաւանդ սփիւռքահայութեան համար:

Հայաստանի իշխանութիւնները եւ յատկապէս նախագահը, չե՞ն կարծեր թէ՝ այս նախաձեռնութենէն առաջ (թէկուզ անիկա ըլլայ մտածում կամ առաջարկ), հանրապետութիւնը ի՛նք ունի պարտաւորութիւններ իր երկրին ու ժողովուրդին հանդէպ, տնտեսական բարելաւումէն մինչեւ կենցաղային եւ ապրուստային բարեկարգումներ, հասնելով *իսկական* ժողովրդավարական սկզբունքներու իրականացման, հզօրացնելով ժողովրդային զանգուածներու վստահութիւնը իրենց եւ ապագայի նկատմամբ, արտագաղթի պատճառները նուազեցնելով, վերջացնելո՛վ:

Բաց աստի, ինչպէ՞ս կարելի է խօսիլ կամ մտածել խորհրդարանական կառոյցին ու հոն նոր պալատներ… բանալուն մասին, երբ ներկայ Ազգային Ժողովը ինք պէտք ունի «վերակառուցուելու», իր անդամներու արժանաւորութեամբ, հեղինակութեամբ ու վստահելիութեամբ:

Ինչպէ՞ս կարելի է խորհրդարանական նոր ծրագիրներու ու ենթակառոյցներու մասին խօսիլ, երբ անիկա, փոխանակ ղեկավարուելու *խորհրդարանական* կարգով, կ՝առաջնորդուի *նախագահական* ուղղութեամբ, ամբողջովին ժողովրդավարական

հիմունքներուն անյարիր դրուածքով:

Ասոնք չե՞ն նշանակեր, թէ Հայաստանի խորհրդարանը, իր ներկայ տեսքով ու կազմով, իր ձեւաւորումով ու գործընթացով, ի՛նք պէտք է վերաորակաւորուի, ամրագրուի, ժողովրդավարուի, բայց մանաւանդ՝ վստահութեամբ վարակուի:

Վերադառնալով ծերակոյտի մը ստեղծման եւ անոր մէջ սփիւռքահայեր ընդգրկելու հաւանականութեան, որ կրնայ ոմանց համար ողջունելի ու ծափահարելի ըլլալ, բայց, ո՞րքանով իրագործելի ու կիրարկելի տարբերակ մըն է ատիկա, այնքան ատեն որ սփիւռքը ըլլալով բազմաշերտ ու բազմագոյն ճիւղաւորումներու *հսկայական* ցանց մը, ինք իր ներքին հիմնահարցերը չլուծած, չհամակարգած, չներդաշնակած, չհունաւորած, ոչ թէ չի կրնար, այլեւ՝ իրաւունք չունի նման «ովկիանոս»ի մը մէջ նետուելու ու… խեղդուելու:

Ինչպէս ըսուեցաւ, ասիկա *կանխահաս* է ա՛յս հանգրուանին, ի տես Հայաստանի ու Սփիւռքի դէմ ծառացած մարտահրաւէրներուն, որոնք երբեք իրաւունք չեն տար դիմելու նման… շուտիկութեան:

Ասիկա չի բխիր յոռետեսութեան, վերապահութեան կամ հակադրութեան զգացումներէն, այլ՝ *չոր* ու *կարծր* իրականութենէ մը, որ կը կոչուի *Սփիւռք*, իր բարդ կառոյցով, իր փշոտ պարունակով, իր քարքարոտ ուղիով, մանաւանդ ներկայացուցչական իր հանգամանքներով, ամէն անգամ որ հարցը կը հասնի այդ փուլին:

Հոս կ՝արժէ յիշել նոյն Հայաստան-Սփիւռք խորհրդաժողովները, ուր սփիւռքահայերու ելոյթներու պարագային, «արշակաւան»ութիւնը կը հասնէր իր… գագաթնակէտին, ոչ միայն գաղութային ու համայնքային շրջանակներէն կամ անոնց միջեւ, այլեւ՝ նոյնինքն իրենց *ներքինի-ներքին* կառոյցներէն ներս:

Ինչո՞ւ կ՝ուզենք այս մատնանշումը ուշադրութեան կիզակէտին վրայ պահել, պարզապէս հաստատելու համար, որ Սփիւռքին հետ պէտք չէ վերաբերուիլ այն *նայիվ*ութեամբ ու միամտութեամբ, որ ան կրնայ, մէկ օրէն միւսը «զգաստանալ», քանի որ Հայաստանի իշխանութիւնները այդպէս կ՝ուզեն - օրինակ՝ համաձայնիլ Հայաստան-Թուրքիա արձանագրութեանց, ծերակոյտի գաղափարին, յետոյ ալ չենք գիտեր ինչի՞…

Չըլլա՛ր, չի՛ յաջողիր այս ձեւը, այս մօտեցումը:

Ընդհակառակը, կրնայ աւելի խորացնել անդունդը սփիւռքահայութեան միջեւ, որ առանց այդ ալ ունի իր *անլոյծ* թղթածրարները եւ իր *ինքնութեան* պահպանման միջոցները առկայծ պահելու հրամայականները:

Իսկ ովքե՞ր չեն գիտեր ասոնք. հայաստանցիները թէ՞ սփիւռքահայերը:

Բոլորն ալ գիտեն:

Եթէ այդպէս է, ապա, ինչո՞ւ այս արտորանքը, երբ սփիւռքահայութիւնը կը փորձէ, կը ճգնի, արուեստական թէ արհեստական իր «փոթորիկ»ները չեզոքացնելու:

Յետոյ, խիստ կարեւոր հիմնախնդիր մը. ենթադրենք թէ ամէն ինչ «բարեյաջող» ընթացաւ ու «փղոսկրեայ դղեակ»ը (պալա՞տը) ստեղծուեցաւ, օտարահպատակ կամ օտարաբնակ սփիւռքահայը ինչպէ՞ս կրնայ փարիլ կամ անդամակցիլ այդ կառոյցին, իրաւունք ունի՞, կրնա՞յ մասնակցիլ, ապա, տեղական իշխանութիւնները ինչպէ՞ս կ՝ընդունին զայն եւ ինչպէ՞ս կը վերաբերուին անոր հետ:

Այս մասին մտածա՞ծ են Պրն. Նախագահը եւ ընկերք, թէ՞ «*հենց էնենց ասում են*» եւ՝ վերջ:

Նորէն յստակացնենք.

Ոչ ոք դէմ է երկյարկանի կամ բազմայարկանի պալատներ ստեղծելու առաջադրանքին-ծրագիրին-գաղափարին (ինչ կ՝ուզէք ըսէք), թերեւս ալ, ճիշդ պահուն, պահանջքին, կարեւորութեան, օգտակար է անիկա, բայց, ոչ ներհայաստանեան եւ ոչ ալ ներսփիւռքեան այս անբաղձալի իրավիճակով:

Ասկէ առաջ, ինչպէս մենք, նաեւ բազմաթիւներ, բարձրաղաղակ ըսած են, նման ծրագիրներ մտմտալու կամ մշակելու ժամանակ, որքան ճիշդ պիտի ըլլար ունենալ նաեւ Սփիւռքի տեսակէտը, գէթ՝ մտածումը, որպէսզի բաժանումներուն վրայ բաժանում աւելցնելու տաղտուկին մէջ ոչ ոք իյնայ, հեռու մնալով «պալատական»ներու անհամ փորձութիւններէն:

> ***Չդպչի՛լ Ազատ Արտայայտուելու Գործօններուն***

Պարոյր Աղպաշեան, Պէյրութ, 17 Փետրուար 2011

Վերջերս, միջազգային իրաւապաշտպան ճանաչում ունեցող «Հիւմըն Ռայց ՛Ուչ» (Human Rights Watch) կազմակերպութիւնը, դարձեալ անդրադարձած է, Հայաստանի մէջ, ի շարս այլ հրատապ հարցերու անտեսումին կամ անլուծումին, նաեւ 2008 Մարտի ողբերգական դէպքերուն առիթով, քաղաքական բանտարկեալներու յամեցող արգելափակումներուն եւ ընդհանրապէս այդ մռայլ անցուդարձերու հետեւանքներուն:

Այս ցաւոտ ու փշոտ հիմնախնդիրին անդրադարձումը մեզ վերյիշեցուց մեր այն յօդուածները «Փշաքաղիչ թղթածրարը՝ Հայաստանի բանտարկեալները», 27 Դեկտեմբեր 2008, «Արարատ» օրաթերթ եւ «Բացարձակատիրութի՞ւն, թէ՞ բացառուած ժողովրդավարութիւն», «Ազդակ» օրաթերթ, 13 Մայիս 2010), ուր թափանցած էինք այդ թղթածրարներու էութեանց մէջ, կատարելով համապատասխան վերլուծումներ ու հարցադրումներ:
Այսօր, երբ քաղբանտարկեալները կը մնան կալանքի տակ, ատոր պատասխանատուները, ձեւով մը փորձելով «մոռացութեան» գիրկը նետել այդ թղթածրարը, առնուազն, յաչս անվտանգութեան պատկան մարմիններուն, զայն լուսարձակի տակ առնելը մարդկային իրաւանց պաշտպան յիշեալ կազմակերպութիւնը, միթէ կարելի՞ է անտարբերութեամբ վերաբերուիլ անոր հետ:

Նախ՝ պէտք է հարց տալ, թէ նախայարձակ ոստիկանութիւնը, իր բիրտ միջամտութիւններով, ինչպէ՞ս «անպարտ» հռչակուեցաւ, երբ միայն ՉՈՐՍ ոստիկաններ «ամբաստանուեցան», ապա... ազատ արձակուեցան (ներո՞ւմ ստացան), մինչ հանրահաւաքի կազմակերպիչ պատասխանատուներէն շատեր կը մնան արգելափակուած:

Հետաքրքրական է, որ հանրածանօթ լրագրող-խմբագիր Նիկոլ Փաշինեան, որ իբրեւ մասնակից-առաջնորդներէն մէկը բողոքի այդ շարժումներուն, ատեն մը ընդյատակեայ վիճակի մէջ մնալով, ի վերջոյ, ինքզինք յանձնեց ապահովական մարմիններուն, այն միամտութեամբ, որ ԱՐԴԱՐ դատաքննութեան մը կ՝ենթարկուի եւ իր կարգավիճակը վերջնականապէս կը ճշդուի:

Սակայն, մինչեւ օրս Փաշինեան «կը վայելէ բարիքները» զնտանի (ինչպէս իր գործակիցները), մինչդեռ, դատական իշխանութիւնները, որոնք ենթադրուած էին որ ըլլան անաչառ եւ անկողմնակալ, կը գործադրեն վերին ղեկավարութեան ցուցմունքները, կարծես թէ իրենց դէմ կը գտնուի քրէական յանցագործ մը կամ ազգային դաւաճան մը:

Եթէ, իրօք, այս քաղբանտարկեալները միջամուխ եղած են քաղաքացիական անդորրը խանգարելուն կամ ազգային անվտանգութիւնը ապակայունացնելուն մէջ, ինչո՞ւ չեն հրապարակուիր անոնց վաւերականութիւնները, պայմանաւ որ ըլլան տրամաբանական եւ առարկայական տուեալներով, փաստացի ու համոզիչ ապացոյցելով:

Ինչպէ՞ս կարելի է խօսիլ ժողովրդավարութեան եւ ազատախօսութեան մասին, բայց, անայլայլօրէն հակադրուիլ, նոյնիսկ՝ դաւաճանել անոնց:

Հայաստանի գործող իշխանութիւնները, որոնք կը յաւակնին ըլլալ ազգային արժանապատուութեան եւ մարդկային իրաւապաշտութեան կրողներն ու

պաշտպանները, ինչպէ՞ս կը մեկնաբանեն այս երեւոյթները կամ ինչպէ՞ս կ՝արդարացնեն իրենց վերաբերմունքները:

Անկարգապահութիւններու եւ անօրինապահութիւննրու հեղինակները, ինչ խօսք, պէտք է կրեն իրենց պատիժները, սակայն, եթէ փնտռուածն ու գործադրուածը քաղաքական հաշուեյարդար է, ապա, հարցը բոլորովին կը տարբերի:

Մեր դիտարկումով ու դատումով, աւելի ճիշդ հաւանականութիւնը երկրորդ տարբերակն է՝ քաղաքական շիլ հաշիւներու հետապնդումը, այնքան ատեն որ իշխանութիւնները կը փորձեն այս բոլորը շրջանցել, կոյր ու խուլ ձեւանալով, նոյն այդ ժողովրդավարութեան եւ ազատախօսութեան վրայ... մուր քսելով:
Նոյն վերոյիշեալ կազմակերպութիւնը, իր տեղեկագիրին մէջ, այլ տեղ մը, կը յիշեցնէ Հայաստանի «Ա1+» պատկերասփիւռի կայանի 8րդ տարին ըլլալով փակուած ըլլալու իրողութիւնը, խօսքի ազատութեան ու բազմակարծութեան դէմ ատիկա նկատելով բռնաբարութիւն:

(Նշենք թէ՝ այս կայանը, յանդուգն ու ճակատային քննադատութիւններու կ՝ենթարկէր յատենի նախագահ Ռոպերթ Քոչարեանը եւ անոր վարչակազմը, իսկ այս մէկը, Պրն. Նախագահին համար, ոչ միայն անհաճելի էր, այլեւ՝ անհանդուրժելի, հետեւաբար, ի՞նչ կար իրեն համար աւելի դիւրին, քան ի սպառ պապանձումը անոր):

Եթէ պետական այրեր պիտի գործեն սխալներ, ուրիշներ պիտի մատնանշեն, ուրիշներ ալ պիտի զգաստացնեն, միթէ՞ առաջիններուն ամբարտաւանութիւնը պիտի ըլլայ չընդունիլ իրենց «մեղք»երը, իսկ երկրորդներուն «հատուցում»ը՝ պատժելիութիւնն ու հալածանքը:

Գործող նախագահը, որ ինքզինք կը նկատէ արդիականութեան ու բարեկարգութեան ջահակիր, հետեւապէս, իր նախորդը գերազանցելով, Հայաստանի բնակչութեան շուրջ կէսը «վարձատրել»ով խայտաբղետ պարգեւներով ու շքանշաններով, իր այդ գործընթացը նոր մեկնակէտի մը կամ որակի մը առջեւ չի՞ կրնար դնել, մարդկային կեանքի եւ ընկերային աշխարհի ամենէն աւելի փայփայելի նուիրականութիւնները յարգելով (կամ յարգել տալով), հետեւեալ գործօններով.

- Խօսքի ազատութիւնը պահելով անբռնաբարելի

- Արտայայտուելու իրաւունքը՝ անհպելի

- Բազմակարծութիւնը՝ անվիճելի

- Գրիչի դերակատարութիւնը՝ անխոցելի

Եւ ասոնք՝ մամուլը, լրատուամիջոցները, լսատեսողական ցանցերը, հաղորդակեդրոնները հեռու պահելով «ոստիկանական» տրամաբանութենէն ու միջամտութենէն, որոնք մեծապէս կը վնասեն Հայաստանի վարկին ու հեղինակութեան,

առաջին հերթին, վերատեսութեան ենթարկելով այս ուղղութեամբ ցարդ առնուած բռնամիջոցները, ապա, քակելով այն «սեւ կծիկ»ը, որ արուեստաբար փաթթուած է ազատախօսներու եւ ազատագործներու վզին:

Անշուշտ, մեր այս վերամտորումներով ու վերյիշեցումներով, մենք երբեք յաւակնութիւնը (չենք ունեցած եւ) չունինք «սատանայի փաստաբան»ի դեր ստանձնելու կամ «միջամուխ» ըլլալու ակնարկուած հարցերուն մէջ, բայց, ատոնք մեզի իրաւունք ալ չեն տար, ձեռնածալ նստելու եւ չարտայայտուելու այդ մասին, այնքան ատեն որ՝ ճնշամիջոցներէն անդին, անիրաւութիւններ կը գործուին, կը բացայայտուին, կ՝արձանագրուին:

Հայաստան որքա՜ն կրնայ շահիլ, երբ քինախնդրութիւնն ու վրէժխնդրութիւնը վերացուին (կամ նուազին), մանաւանդ՝ ազատ արտայայտուելու գործօնները հեռու պահելով եսականութիւններու, մենատիրութիւններու ու բռնակալութիւններու մոլուցքներէն: